

LIBER SECVNDVS

illi dixere nuncupari potest totum n. animalium scibile. s. substantiam cum operationibus: generatione & uitam continet utraq; n. hanc partem rectius dici potest de animalibus liber: uel negocium quod illi tres in unum copulati libri quonia utraq; totum scibile animalium tractat historia narrando: ceteri quadam traditione: post uero reliqua causas narratores & propter quod distinctius reddendo Nam si tria illa. s. historias quae totum animal tractant: & primum uolumina quae de sola animalibus negocium: sed quasi monstrum quoddam imperitia ordinis disciplinae formabis. Sicuti si in naturae operibus animal perfectum in quo sunt & partes & generationis principia partibus animalium denuo & generationis principiis indeceter duplici caretur. Hoc n. totum ex animal perfectum & iterato ex partibus ac generationis principiis confectum: non animal sed potius in natura monstrum dici deberet a simili non liber de animalibus proprie dici debet illud ex tribus illis ab eis confectum sed uel historiae solae: uel tota de causis theoria sola de animalibus liber uel negocium uel methodus dici debet sed ut uerum fatear hoc propriissime dici debet (de animalibus) quod totum & historias narrantes totum scibile: & theoriae causae in unum comprehendit. Perfecta est enim dictio haec (de animalibus) si quod scibile de animalibus. s. substantia cum operationibus: generatio: & uita: omni modo doctrinae. s. ita quae sint per historias quae propter quod per causae theoria comprehendit fuerit. Hoc uoluit Ari. in li. meteorologice dicere (cum autem praeseruerimus de iis speculabimur si quid possumus secundum inductum modum de animalibus & plantis). Non n. illud solum quod ex tribus conficiunt & de animalibus librum uocant. Intellexit per hoc uerbum (de animalibus) sed totam penitus & historiam & causae redditionem. Quod Alexander aphrodisaeus exponens dixit. (Pertransiens autem de iis quaedam itaque post meteorologicum negocium quae sunt naturalis negocii apponit) per quae uerba nobis demonstrat quod post meteorologicam scientiam sequitur negocium de animalibus. Et exponens quid senserit aristoteles per illam dictionem de animalibus subiungit. (De animalibus enim loquitur & plantis uniuersaliter & singulariter. Ordinabit autem in ea quae de animalibus theoria. & causa quae de anima. adhuc autem causa quae de sensu & sensibilibus adhuc autem eam quae de memoria & somno & diuinatione secundum somnum. Adhuc autem de senectute & iuuentute & longaque & breui uita & quaecumque alia ab ipso scripta sunt habentia relationem ad animalia quorum haec quidem communem de omnibus animalibus theoriam habent: ut puta de animalibus historia & quae de animalium generatione & partibus. Adhuc autem quae de animalium processu & motu. haec autem singularia: ut quae de memoria & somno. Et diuinatione in somno. plurima. n. in iis dictorum homini soli existunt) Ecce quod per theoriae uel negocium de animalibus non librum ex tribus confectum sed omne quod ad animalis cognitionem attinet Alexander intellexit. de quo etiam uocabulo in fine de causa longitudinis ac breuitatis uitae sic scribitur. (Reliquum autem nobis considerare de iuuentute & senectute & uita & morte. iis. n. determinatis sine utique habet quae de animalibus methodus). Hoc n. nomen (de animalibus) uis in locis non illi confecto ex tribus sed toti ex historia & ex causae investigatione appositum est. De hac n. tota speculatione uocabulum hoc (de animalibus) siue liber siue libri siue methodus siue negocium de animalibus dicatur: proprie attribui debet. Ceterum si aliquid aliud dici debeat li. uel tale quod de animalibus: non illud totum ex tribus illis confectum: sed sola historia uel sola causae theoria in unum coniuncta: de animalibus dici potest Historia. n. est li. est negocium: est & methodus de animalibus quia totum scibile quod sititit. Tota uero causae theoria: de animalibus totum scibile propter quod est: docet Male igitur dixerunt dicentes tria illa in unum coniuncta fuisse de parte animalium materiali & nuncupari librum de animalibus Quibus iam declaratis nunc demonstrandum est illud ex tribus illis confectum non esse ultimam totius negocii de animalibus partem uti praefati dixerunt philosophi.

Quod illi tres libri in unum copulati: non est pars ultima negocii de animalibus.

Caput. VII.

Idem igitur de causis errauerunt dicendo: librum ab eis de animalibus dictum: esse ultimum in toto de animalibus negotio: quibus errauerunt cum dixerunt librum de anima cum operationibus prior esse totius methodi de animalibus praefati. Imo eodem penitus errore. Idem n. peccatum est si peccatum fuerit dicere A est prius B & dicere B est posterius A Quare disputationes has loco prius putauit esse locandas. eisdem n. fere rationibus utrumque horum uincit. In primis tamen disputabimus contra illud quo dicunt librum illum ex tribus confectum. s. ex historiis ex partibus: & generatione animalium: esse ultimam negotii de animalibus partem. nam si hoc est et destrui oporteret id quo in fine de causa longitudinis uitae dicitur. (Nunc autem de aliis animalibus de causa de magnitudine quoque uitae & de uitae breuitate. Reliquum autem nobis considerare de iuuentute & senectute & uita & morte. iis. n. determinatis sine utique habet quod de animalibus methodus). Liber ergo de morte & uita inter eos quod de rebus a natura solum productis non ab arte posterior est ceteris: quo libro per ordinem ut in superioribus declaratum est prior est li. de inspiratione quo prior est quod de iuuentute & senectute ante quem mox praecedit ille quod de causa longitudinis ac breuitatis uitae dicitur si ergo ii sunt li. ultimi in natura animalium falso igitur ab iis dictum fuit li. illum quem de animalibus appellant ultimum esse totius negocii de animalibus. nisi forte particulam illam (sine utique habet quod de animalibus methodus) sic exposuerit ut quaedam expositors hoc modo exposuerunt) cum n. determinatum fuerit de illis sufficiet determinabit de animalibus) quoque expositio in hoc adeo litterae ari. & graeco idiomati plane distincta est: ut de ea disputandum esse non esse Tollit et haec opinio historiograe ad eam theoriae quae est de causis approbata congruentia nam post generationem quam isti fecerunt praefati ultimam in historiis tractat uita uitaque cognata. s. longitudo ac breui. uita iuuentute & senectute. & animalium morbi Ergo ista in theoria causae suo loco secundum congruam ad historias iudicium pari causa doceri debet. s. post generationem: aliter utriusque debita perit mutua responsio Peribit et Theophrasti Ari. fidelissimi discipuli maxima auctoritas: quod in iis libris quos de plantis scripsit ad exemplum sane lib. de animalibus non generationem posuit ultimam. Sed post eam in historiis uita breui ac longa reuouenscencia: morbos ac mortem recte disposuit. Sed quod alia peritus non rei euidencia hoc idem clarissime demonstrat: simul cum Ari. auctoritate in li. de mor. & ui. Quisnam negare possit quod per aia uegetatie in calido praecipitatione nos oemque animal generetur prior post hoc ea praediti natura: lon. uel bre. uiuus uita nunc iuuenes nunc senes: caloris refrigerio quoquo modo licet diuersi diuersimode a natura mutuantur. Denique post multa animalium ut ita loquar naufragia: morimur oes. Talis enim naturae animalis dispensatio ac dispensationis ordo animalium non generationem: sed uitam ipsam quae generationem consequitur uitaeque cognata: ac ultimo mortem inter ea quae a natura sola dispensantur: in ultima

LIBER SECVNDVS

pte ponendam esse nobis manifestissime declarat. Et hac de cā ipse Aristoteles cū in anterioribus. s. in libro de generatione animalium: & in eo q de longitudine uitæ ac breuis. & in eo q de iuuentute & senectute: causas generationis animalium & causas uitæ breuis ac longæ uitæ causasq iuuentutis & senectutis plenissime tractasset: nullū tū illogē illis i locis. s. nec generatōne nec uitā nec iuuentutē aut senecturē adhuc diffiniuisset: Idcirco in postreīs libelli huius q est de uita ac morte: ultimi huius tertie partis: de natura animalium tractantis: unūquodq illorum scilicet generatōne uitā iuuentutē ac senectutē definiuit dicens. (Generatio quidem igit ē prima participatio i calido nutritiua aīæ uita aut mansio huius iuuentus aut est primæ refrigeratiua pticulæ augmētatio senectus aut huius detrimentū ætas florida aut horū medium mors aut &c.) Expeditis igit oībus ad secundam q est de animalū generatione & ad tertiā q est de uita ac uitæ cognatis expeditis inquā generationis animalū causis & principis i libro de generatōe. expeditis i libro de causis longitudinis ac breuitatis uitæ & i libro de iuuentute ac senectute eorundem causis: expeditis i sup i hoc libello eorū debitis definitionib: tandem oīa i uno breui claudit epilogo dicens. (Quidq dem igitur est generatio & uita & mors.) Hoc quātū ad illud quod ostensum est i libro de uita & morte (& pp quas causas erunt animalibus dictū est) hoc quātū ad ea q tractauerat i libro de generatōe animalium & sequentibus libris. causæ. n. generationis traditæ sunt i libro de generatione animalū. causæ uero uitæ & mortis i libro de causa lōgitudinis ac breuitatis uitæ & i cæteris post illū. hic ergo epilodus i ultimis positus nobis manifeste demōstrat q liber de generatione animalium non sit ultimus. ut isti uoluerē. sed post generatōne sequant libri de uita & morte & cognatis uitæ & morti. Ex iis igit oībus clarissime demonstratū esse uiderur post librū de animalium generatione quē falso ultimū esse ponunt i negocio de animalibus: seq debere libros plurimos qui de uita ipsa & uitæ cognatis ac morte ultima oīum agunt. plura at ad hoc probandum non adducam cum de hoc in superioribus: ubi de librorū ordine particulariter egimus plurima pertractata sint.

Disputatio contra errorē quo dicunt librū de aīa cū suis opatiōib: primā eē ptē methodi de animalib: Ca. VIII.
 On solū uti diximus peccauere priores circa eā quā de animalium negocio secundā dixere partem & ultimā de qua hactenus disputatū est. cæterū deliquere magis de ea parte quā priorem i ordine uoluerē eē partem. Dicunt. n. eam esse priorē q de cōi est oīum animalium formali principio. s. de aīa & suis operationibus uidelicet sensū memoria somno motu uita iuuentute & senectute & cæteris talib: Cæterū quoniam libri de aīa de sensu de memoria de somno & motu alium ab iis qui de uita ac uitæ cognatis tenent locū: idcirco nostra disputatio primo circa librū de aīa cū alijs quatuor sibi annexis uersabitur. postea circa eos libros q de uita sunt ac uitæ cognatis. Scito tamen q quæcūq de ordine libri de anima dixero eadē de cæteris quatuor p̄dictis animalibus propinquis operationibus dicta putare uelim. cū illa quatuor mox ad illū sequant librū qui de aīa dicit: ut isti quoq contra quos agimus sensere nobiscū. Accidit igitur talia de ordine dicentibus nec p̄spicue aduertentibus contraria dicere nis quæ i fine libri meteorologice sic scripta sunt (Manifestatis aut us). s. p̄tib: similaribus (similiter dissimilariā cōsiderādū. & tandē ex iis cōstituta. uelut hoīem & plantā & alia talia) si. n. cognitio similarium ex elemētore cōpositiōe & actiōe cognoscat p̄ similaria nō solū aīatorū p̄tes simplices sed et inaiata mixta sub itelligēdo de qb: ē i tertio meteorologicore uolumine tractatū ē & si ex similaribus p̄tib: fiat dissimilares p̄tes manifestū ē q post librū meteorologice naturæ ordinē p̄sequēdo seq debeat liber ille q ē de p̄tib: animalū. post meteorologiam igit cōphensis i ea lapidibus metallis ac eorū mediis uti cōphendit Aristo. i tertio de iis libro: mox liber seqtur q de p̄tib: dicit i causarum iquisitione. ergo ad meteorologiam mox non sequit liber de aīa sicut isti uelle uident. dicentes aīam cæteris tāq cōe principū animalū esse i ordine priorē: nis quoq testimoniū ē Alexā. aphrodisius ibidē i suis cōmētariis dicens (Hunc seq uident q de p̄tib: animalū) & reliq uti i priori diffuse satis adduximus uolumine Aristotiles et in primo de partibus animalium ordinem modum & uiam diserendi docet quæ de animalium natura docere intendit. iter quæ manifestissime p̄bat physico fore necessariam de aīa tractationem cum sit animalis natura sine qua nescitur animal. forma enim lectuli disci debet si lectulum scire nitamur: neq enim ut inquit sat est materiam pura lignum uel tale quid cognoscere nisi formam quoq noscamus imo magis formam scire necessarium est q rei materiam si res ipsa composita sciri debeat. uti et in superioribus demonstratū ē. p̄ hęc. n. clare demonstrat Ari. q ipsa materia prius disci debeat. q̄q ad compositi cognitionē hoc non sit idoneū nisi forma ipsa similiter adiscatur. Ostendit insuper ibidem q in tradenda de operationibus animalium scientia: generalis de ipsis puta de somno de motu & cæteris debet esse traditio: ne forte si de unaquaq operatione singularite in singulis animalibus traderetur. idem sæpe ac sepius inutiliter repeti oporteret. Plurima quoq alia preter hęc in illo primo de partibus uolumine de ordine tractandi de animalibus negotii in primis docet. Ita ut quisq recte concipere possit hunc de partibus animalium librum esse primum totius negotii de animalibus: causas inquirentis. Cum in eo ordinem ac modum & uiam tractandi negotium de animalium naturis per causas doceat. Non parua enim Aristotiles fuisse imperitia de aīa prius egisse & eius operationibus propinquieribus: quadā uniuersali traditione: deinceps illarum tractationis ordinem ac necessitatē idēcenti docuisse ordine. Simile. n. fecisset iis qui post completū iudicium de causa ipsa consulunt. cum in principio consultum oportuit iri. non post rei exitum. tale profecto absurdum uiro ingeniosissimo: non dixero in disciplinis tantum: sed in ordine ac modo tradendi disciplinas: qualis fuit Aristotiles: minime conuenit. Preter hęc circa finem eiusdem primi uoluminis de partibus animalium: disposito ordine ac uia procedendi: iam ad ea accedens quorum sua fuerat intentio: res naturales dicit in duas distingui partes: scilicet in immortales de quibus asserit se iam peregrisse. uidelicet in libro de celo & mundo. & corruptibiles. inter quas asserit esse animalia & plantas. Expeditis igitur diuinis & immortalibus: ad naturam animale se processurum dicit. dicens. (Sed cum iam satis de illis egerimus: nostiamq explicarimus sententiam: restat ut de animante natura diseramus.) Liqueat igitur ex iis de animante natura ante hunc librum de p̄tib: animalium nudum diseruisse. sed in hoc de ea iānce